

РОЗДІЛ 2. Соціальна відповідальність бізнесу та відносини з державою

Урок 28. Відповідальність бізнесу: зобов'язання, ризики, санкції

Пояснюємо учням сутність відповідальності в бізнесі: правову, фінансову, репутаційну, кримінальну, екологічну. **Ознайомлюємо** з наслідками невиконання зобов'язань для підприємця, працівників і громади.

Формуємо уявлення про права працівника та обов'язки роботодавця, механізми контролю й основні види санкцій. **Наголошуємо**, що відповідальність підприємця перед робітниками і суспільством важливіша за короткостроковий прибуток.

Підкреслюємо, що екологічна відповідальність — не лише штрафи, а й можливість підвищити репутацію бізнесу, отримати у перспективі прибутки.

Основні поняття та змістові акценти: типи відповідальності, ціна невиконання зобов'язань, механізми відповідальності, права працівника, обов'язки роботодавця, контроль і санкції.

Форми роботи на уроках можуть бути такими:

- змодельовати конфлікт між працівником і роботодавцем; визначити порушення, права, обов'язки та можливі санкції, знайти спосіб розв'язання конфлікту;
  - завдання "Договір і ціна помилки" — кожна група отримує фрагмент договору або бізнес-сценарій; визначає ризики і прописує умови захисту від них;
  - рольова гра "Інспектор і підприємець" — моделювати візит інспектора і алгоритм реагування, підготувати короткий план дій у разі припису.
- Орієнтовні критерії оцінювання:** ідентифікація типів відповідальності і наслідків (0–4 бали), аналіз кейсу і вибір коректних дій сторін (0–4 бали), якість запропонованих профілактичних заходів або умов договору (0–3 бали), підготовка інформаційного листа або плану реакції на інспекцію (0–1 бали);
- скласти простий інформаційний лист для працівників про їхні права і порядок подачі скарги;

- розробити короткий план екологічної політики малого бізнесу (3–5 пунктів);
- створення короткого кодексу відповідального бізнесу (5 пунктів);
- написання інформаційного листа для працівника про його права;
- створення коміксу "Що таке відповідальний роботодавець";
- завдання "Хто за що відповідає" — учні отримують ролі (підприємець, працівник, інспектор, представник громадськості), обговорюють, хто має які права і обов'язки;

Приклад завдання — "Підприємець не оформив працівника офіційно". Які наслідки такого рішення можуть бути? Які права працівника порушено? Як це може вплинути на бізнес?